

Makroekonomická výkonnosť slovenskej ekonomiky v roku 2022 a odhad jej výkonnosti v roku 2023

Macroeconomic performance of the Slovak economy in 2022 and estimate of its performance in 2023

Ján Haluška, Branislav Pristáč

INFOSTAT, Inštitút informatiky a štatistiky, Leškova 16, 817 95 Bratislava 15, Slovenská republika

INFOSTAT, Institute of Informatics and Statistics, Leškova 16, 817 95 Bratislava 15, Slovak Republic

haluska@infostat.sk; pristac@infostat.sk

Abstrakt: Príspevok obsahuje stručnú analýzu vývoja makroekonomickej výkonnosti slovenskej ekonomiky v roku 2022 (meranej tvorbou reálneho HDP), ktorá je východiskom pre odhad jej výkonnosti v roku 2023. Zatiaľ čo rast vonkajšieho dopytu by sa mal oproti roku 2022 mierne zrýchliť, rast domáceho dopytu by sa mal naopak spomaliť. Rozhodujúci vplyv na spomalenie rastu domáceho dopytu by mal mať spotrebiteľský dopyt. V konečnom dôsledku by to malo znamenať, že spomaľovanie rastu agregátneho dopytu, ktoré začalo v roku 2022, by malo pokračovať aj v tomto roku. Útlm rastu výkonnosti hospodárstva by preto mal byť zaznamenaný aj v tomto roku.

Abstract: The paper contains a brief analysis of macroeconomic performance of the Slovak economy in 2022 (measured by the formation of real GDP), which is the basis for an assessment of its performance in 2023. While the growth of external demand should slightly accelerate compared to 2022, the growth of domestic demand should on the contrary, slow down. Consumer demand should have a decisive influence on the slowdown in the growth of domestic demand. Ultimately, this should mean that the slowdown in aggregate demand growth that began in 2022 should continue this year. A slowdown in the growth of economic performance should therefore be recorded this year as well.

Kľúčové slová: IES, HDP, vonkajší dopyt, domáci dopyt, agregátny dopyt.

Key words: ESI, GDP, foreign demand, domestic demand, aggregate demand.

1 Úvod

Východiskom pre odhad makroekonomickej výkonnosti slovenskej ekonomiky v roku 2023, ktorý je prezentovaný v tomto príspevku, bola jej výkonnosť v roku 2022 a tendencie vývoja významných odvetvových a makroekonomických ukazovateľov slovenskej ekonomiky kvantitatívneho a kvalitatívneho charakteru v prvých dvoch, resp. troch mesiacoch tohto roka³. Pokiaľ ide o vývoj, ktorý sa

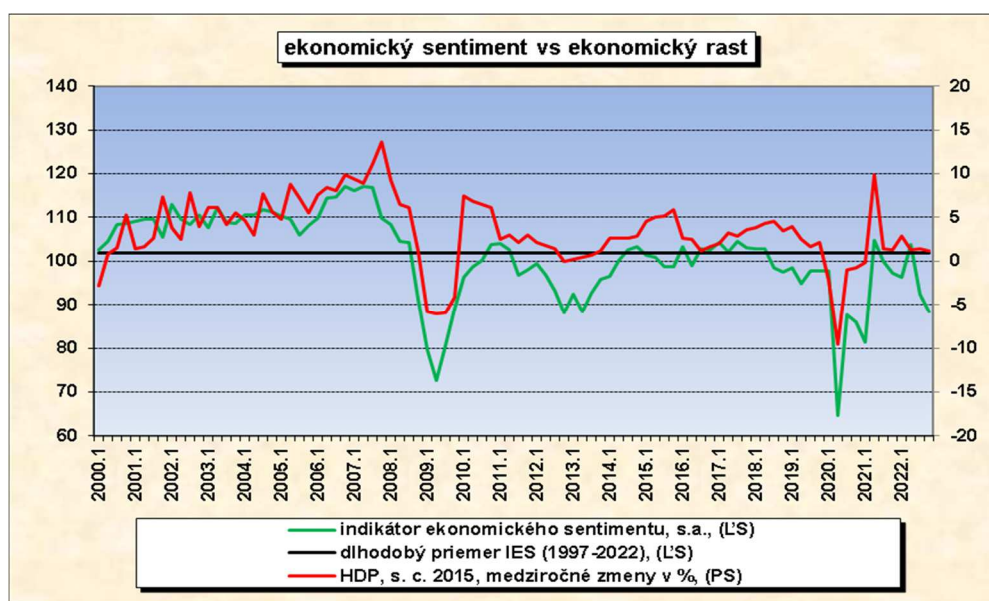
³ Ukazovatele kvalitatívneho charakteru sú odvodené z výsledkov konjunkturálnych prieskumov v priemysle, stavebníctve, obchode a službách a výsledky spotrebiteľského barometra za január až marec 2023.

očakáva v relevantnom vonkajšom ekonomickom prostredí, na základe výsledkov prognózy *Consensus Forecast* pre eurozónu a Nemecko z marca 2023 sa ukazuje, že vonkajší dopyt bude faktorom, ktorý bude mať v tomto roku len veľmi slabý vplyv na rast agregátneho dopytu v slovenskej ekonomike.

2 Výkonnosť slovenskej ekonomiky v roku 2022

Domáca ekonomická klíma zaznamenala v priebehu roku 2022 dve navzájom opačné vývojové tendencie (graf 1). Od januára do mája 2022 sa jej stav - meraný indikátorom ekonomického sentimentu (IES) - zlepšoval, najmä vďaka ústupu tretej vlny globálnej pandémie. Od júna 2022 sa však začal výrazne zhoršovať, hlavne vplyvom energetickej krízy v Európe (vyvolanej vojnou na Ukrajine) a extrémne vysokej inflácie, ktoré tým, že výrazne tlmili dopyt, zhoršovali podnikateľskú a spotrebiteľskú dôveru. V konečnom dôsledku sa stav domácej ekonomickej klímy oproti roku 2021 zhoršil.

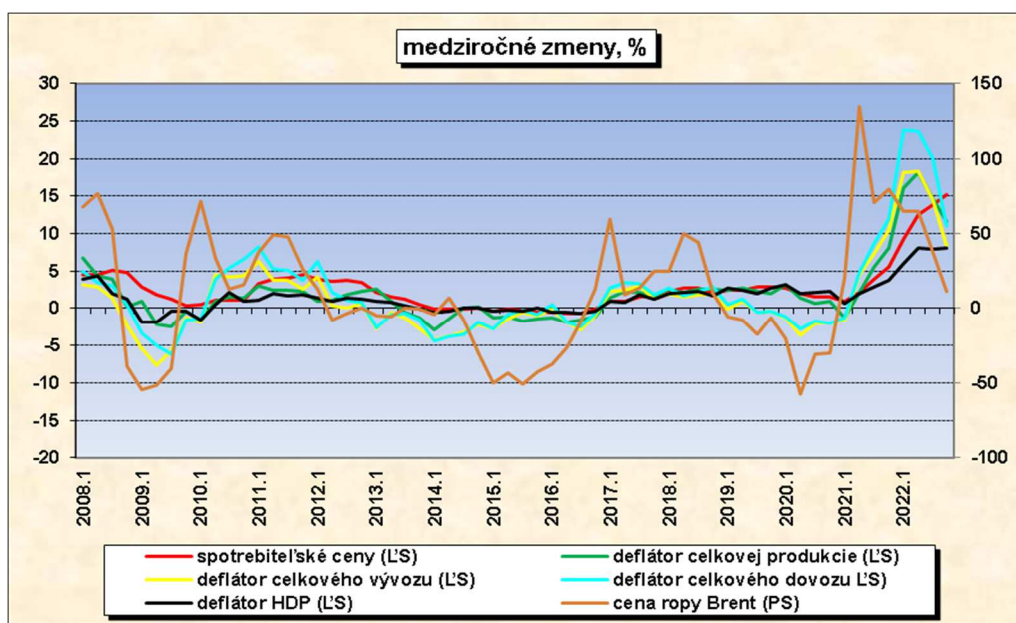
Stav domácej ekonomickej klímy bol faktorom, ktorý rast výkonnosti hospodárstva v roku 2022 tlmil. Na medzikvartálnej báze sa tvorba reálneho HDP síce v každom štvrtroku minulého roka zvýšila - zhodne o 0,3% (vždy oproti predchádzajúcemu štvrtroku podľa sezónne očistených údajov ŠÚ SR), na medziročnej báze sa však rast tvorby reálneho HDP spomalil z 2,9% v 1. štvrtroku 2022 na 1,1% vo 4. štvrtroku 2022. Kumulatívne za 1. až 4. štvrtrok 2022 sa jeho tvorba zvýšila o 1,7% (v priemere), čo znamená, že rast výkonnosti hospodárstva bol takmer o polovicu nižší ako v roku 2021. Výkonnosť hospodárstva preto len mierne prekročila jeho výkonnosť z roku 2019, teda tesne pred globálnou pandemiou.

Graf 1 Ekonomický sentiment a ekonomický rast (Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky)

Napriek tomu, že rast výkonnosti hospodárstva sa v priebehu minulého roka spomaľoval, zvyšovanie tlaku na vzostup úhrnnej cenovej hladiny v hospodárstve (meranej deflátorom HDP), ktoré začalo už v 3. štvrtroku 2021, nielenže pokračovalo, ale jeho intenzita sa výrazne zvýšila (graf 2). Deflátor HDP, ktorý v roku 2021 na medziročnej báze vzrástol o 2,4%, stúpol v roku 2022 o 7,6% (vždy v priemere). Tvorba nominálneho HDP bola teda v roku 2022 na medziročnej báze vyššia v priemere o 9,3% a dosiahla 107,730 mld. €.

Kľúčový vplyv na výrazné zrýchlenie dynamiky rastu úhrnnej cenovej hladiny v hospodárstve v roku 2022 mal vzostup cien vo vonkajšom ekonomickom prostredí. Deflátor dovozu tovarov a služieb stúpol na medziročnej báze až o 19,3%, čo je rast viac ako trojnásobne vyšší ako v roku 2021, kedy stúpol o 6,0% (vždy v priemere)⁴. Viac ako úmerne sa tým posilnil inflačný charakter domáceho ekonomického prostredia, o čom svedčí deflátor celkovej produkcie v hospodárstve, ktorého rast sa zrýchlil z 3,7% v roku 2021 na 15,0% v roku 2022 (vždy v priemere).

Graf 2 Spotrebiteľské ceny a deflátoary (Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky)

Výrazný vzostup deflátoru celkovej produkcie v hospodárstve mal dopad na ceny vývozu, ako aj na spotrebiteľské ceny. Deflátor vývozu tovarov a služieb zaznamenal zrýchlenie rastu z 5,1% v roku 2021 na 14,7% v roku 2022 (vždy

⁴ K enormne vysokému rastu cien dovozu významne prispela aj cena ropy *Brent* na svetovom trhu, ktorá v roku 2022 vzrástla o vyše 40% a dosiahla cca 107,8 USD/barel (vždy v priemere). Jej rast sa však vyznačoval vysokou volatilitou, čo súviselo najmä s vojnou na Ukrajine. Kým v 1. a 2. štvrtroku 2022 bol barel ropy na medziročnej báze drahší zhodne cca o 65%, v 3. štvrtroku 2022 cca o 37% a vo 4. štvrtroku 2022 cca o 11% (vždy v priemere).

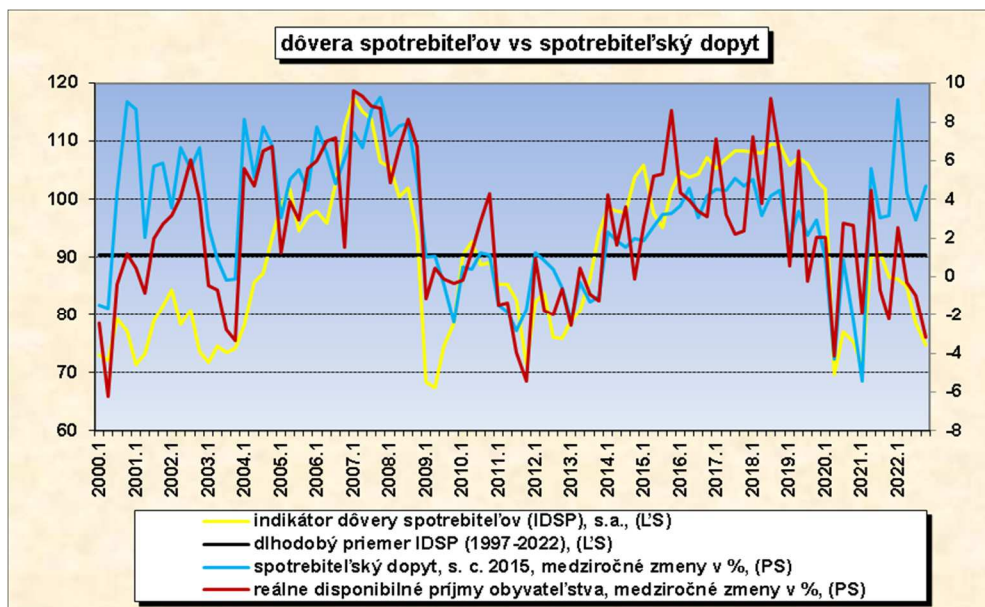
v priemere), ktoré nebolo úplne úmerné zrýchleniu rastu deflátoru dovozu tovarov a služieb, resp. deflátoru celkovej produkcie, ale miernejšie. Zatiaľ čo dynamika rastu deflátorov vývozu, dovozu a produkcie sa v priebehu minulého roka spomaľovala (vplyv bázičného efektu), dynamika rastu spotrebiteľských cien sa naopak sústavne zrýchľovala. Tlak na rast spotrebiteľských cien, ktorý generovali nákladové i dopytové faktory, bol totiž omnoho silnejší ako v roku 2021. Priemerná miera celkovej inflácie sa zvýšila z 3,2% v roku 2021 na 12,8% v roku 2022, pričom v novembri a decembri 2022 dosiahla 15,4%.

Primárnym faktorom oslabenia rastu výkonnosti hospodárstva bol agregátny dopyt, ktorého rast sa spomalil zo 7,3% v roku 2021 na 2,4% v roku 2022 (vždy v priemere). Prispel k tomu domáci i vonkajší dopyt, ale rozhodujúci bol vplyv vonkajšieho dopytu. Objem vývozu tovarov a služieb sa totiž zvýšil len o 1,0%, zatiaľ čo v roku 2021 stúpol až o 10,6% (vždy v priemere). V prípade domáceho dopytu bolo spomalenie rastu len marginálne - zo 4,2% v roku 2021 na 3,8% v roku 2022 (vždy v priemere).

Keďže agregátny dopyt a tvorba domácich zdrojov na jeho krytie (vyjadrená tvorbou reálneho HDP) vzrástli v roku 2022 zhruba rovnako (o 2,4%, resp. o 1,7%), dopyt po zdrojoch zo zahraničia, ktoré boli potrebné na úplné pokrytie vecnej skladby agregátneho dopytu, síce vzrástol, jeho rast sa tiež výrazne spomalil. Zatiaľ čo v roku 2021 objem dovozu tovarov a služieb stúpol o 12,1%, v roku 2022 sa zvýšil len o 3,0% (vždy v priemere). Relatívne najviac vzrástol dovoz pre medzispotrebu, relatívne najmenej dovoz tovarov investičného charakteru.

Zdrojom rastu domáceho dopytu ako celku v roku 2022 boli dve z troch hlavných zložiek jeho štruktúry, menovite konečná spotreba domácnosti (KSD; spotrebiteľský dopyt) a tvorba hrubého fixného kapitálu (THFK; investičný dopyt). Konečná spotreba verejnej správy (KSVS; dopyt verejného sektora) poklesla a rast domáceho dopytu ako celku teda brzdila.

Objem KSD sa v roku 2022 zvýšil o 5,2%, čo je rast viac ako trojnásobne vyšší ako dosiahol v roku 2021 (graf 3). Vzrástol teda omnoho viac ako sa vlni všeobecne očakávalo, vďaka čomu bol o 5,6% vyšší ako v roku 2019, teda tesne pred globálnou pandémiou. Kľúčovým faktorom zrýchlenia rastu KSD bol pokračujúci pokles sklonu obyvateľstva k úsporám (v prospech sklonu k spotrebe), ktorý začal už v 2. štvrtroku 2021, ale v roku 2022 sa výrazne prehĺbil. Miera hrubých úspor obyvateľstva, ktorá v roku 2020 predstavovala 11,9% a v roku 2021 klesla na 10,4%, sa v roku 2022 znížila až na 5,7%.

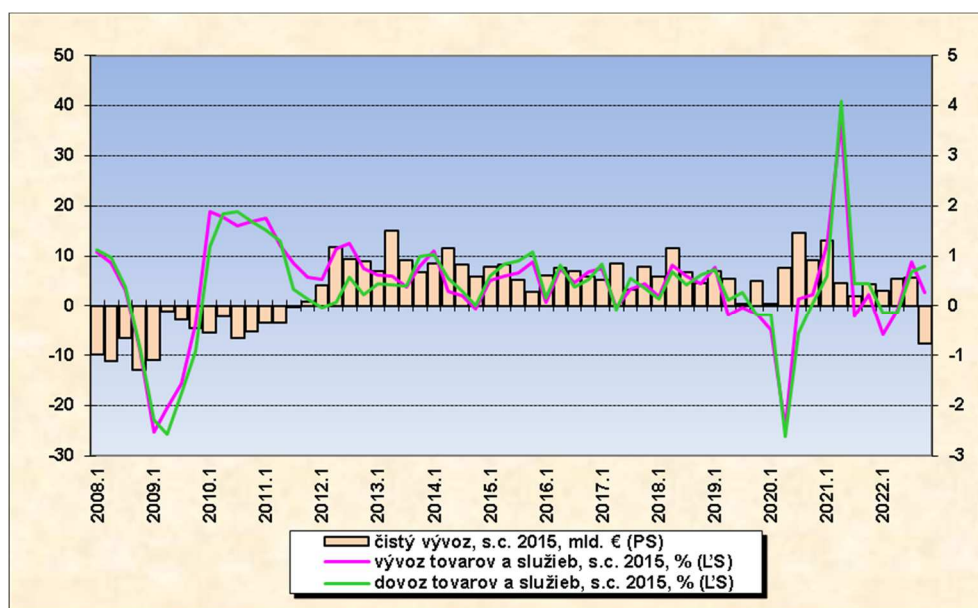
Graf 3 Dôvera spotrebiteľov a spotrebiteľský dopyt (Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky)

Výrazný nárast sklonu obyvateľstva k spotrebe v roku 2022 bol prekvapením, pretože reálne disponibilné príjmy domácností (hlavný zdroj financovania KSD) zaznamenali už dva roky po sebe pokles, ktorý sa navyše prehýbil z 0,2% v roku 2021 na 0,7% v roku 2022. Správanie spotrebiteľov v uvedenom zmysle možno vysvetliť efektom tzv. odloženej spotreby (z roku 2020), ktorá sa v dôsledku globálnej pandémie realizovala čiastočne v roku 2021 a výraznejšie v roku 2022.

Objem KSVS sa v roku 2022 znížil o 3,2%, pričom na medziročnej báze klesol vo všetkých štyroch štvrtrokoch, relatívne najviac v 2. štvrtroku 2022 (o 7,1%). Zatiaľ čo v roku 2021 bola KSVS reálne o 3,5% vyššia ako v roku 2019 (tesne pred globálnou pandémiou), vplyvom poklesu v roku 2022 sa objem KSVS dostal späť na úroveň z roku 2019. Napriek tomu, že dopyt vo verejnom sektore reálne poklesol, produkcia verejného sektora v bežných cenách v roku 2022 vzrástla dokonca viac ako v roku 2021 (o 7,9%, resp. o 7,5%). Zvýšila sa aj KSVS v bežných cenách, ktorá stúpila dva roky po sebe prakticky rovnako o 8,0%. V oboch rokoch k tomu významne prispeli aj úhrady zdravotných poisťovní, ktoré v roku 2021 stúpili o 11,8% a v roku 2022 o 9,9% (vždy v priemere).

Objem THFK sa v roku 2022 zvýšil o 6,5%, teda menej ako sa vlani všeobecne očakávalo. V dôsledku toho nedosiahol ani v minulom roku svoju úroveň z roku 2019 (bol nižší takmer o 5%), k čomu prispelo aj zhoršenie stavu domácej ekonomickej klímy. Na rast THFK mal výraznejší vplyv investičný dopyt v oblasti strojov a zariadení, ktorý v roku 2022 vzrástol o 7,6%, kým investičný dopyt v oblasti budov a stavieb stúpil len o 2,3%. Objem THFK v oblasti strojov a zariadení bol napriek relatívne vysokému rastu ešte stále o vyše 10% nižší ako v roku 2019, zatiaľ čo objem THFK v oblasti budov a stavieb sa dostal na svoju úroveň z roku 2019.

Znakom nestability makroekonomického prostredia bolo aj v roku 2022 striedanie modelov rastu výkonnosti hospodárstva. Zatiaľ čo v 1. a 4. štvrtroku 2022 to bol model, v ktorom k rastu výkonnosti hospodárstva prispel len domáci dopyt, kým čistý vývoz jej rast tlmil, v 2. a 3. štvrtroku 2022 sa v praxi presadil model, v ktorom výkonnosť hospodárstva vzrástla vplyvom domáceho dopytu aj čistého vývozu (graf 4). Hlavnou príčinou striedania modelov rastu výkonnosti hospodárstva v priebehu roku 2022 bol obchodná bilancia, ktorá sa z dlhodobu prebytkovej zmenila v roku 2022 na deficitnú, pričom deficit zaznamenala vlani vo všetkých štvrtrokoch.

Graf 4 Celkový vývoz, celkový dovoz a čistý vývoz (Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky)

3 Odhad výkonnosti hospodárstva v roku 2023

Zhoršovanie stavu domácej ekonomickej klímy, ktoré začalo v júni 2022, sa v 1. štvrtroku 2023 zastavilo. V obchode trend poklesu dôvery podnikateľov ešte pokračoval, ale dôvera podnikateľov v priemysle, stavebníctve, službách, ako aj dôvera spotrebiteľov mierne vzrástli (oproti 4. štvrtroku 2022). Domáca ekonomická klíma však zostala napriek znakom stabilizácie hlboko pod úrovňou jej dlhodobého priemeru a bola pomerne hlboko aj pod jej úrovňou z 1. štvrtroka 2022.

Domáca ekonomická klíma bola aj v 1. štvrtroku 2023 negatívne ovplyvnená extrémne vysokou infláciou - celková inflácia za január až marec dosiahla v priemere 15,1%. Oproti 4. štvrtroku 2022 bola nižšia o 0,1 p. b., pričom ide o jej prvý pokles od 1. štvrtroka 2021. Došlo k tomu vďaka spomaleniu rastu regulovaných cien, pretože jadrová inflácia vzrástla aj v 1. štvrtroku 2023, a to najmä vplyvom pokračujúceho rastu cien potravín.

Vysoká inflácia spôsobuje, že pokles reálnej mzdy v hospodárstve, ktorý bol zaznamenaný v roku 2022, pokračuje aj od začiatku tohto roka. Vo vybraných 10 odvetviach súkromného sektora sa dynamika rastu nominálnej mzdy v januári a februári 2023 síce zrýchlila, bola však nižšia ako úroveň celkovej inflácie. Na druhej strane, zamestnanosť v týchto 10 odvetviach ako celok v januári aj vo februári mierne poklesla. Vysoká inflácia má dopad aj na tržby v maloobchode v bežných cenách (bez vplyvu tržieb za predaj a opravy motorových vozidiel). Ich rast sa totiž v januári i februári na medziročnej báze spomalil, avšak rast tržieb za predaj a opravu motorových vozidiel sa naopak výrazne zrýchlil, pretože v oboch mesiacoch vzrástli o vyše 30%.

Od začiatku tohto roka vykazuje oslabenie rastu aj vonkajší dopyt. Vývoz tovarov v bežných cenách, ktorý v roku 2022 vzrástol takmer o 16%, stúpil v januári a februári 2023 na medziročnej báze zhodne cca o 10%. Avšak v prípade vývozu tovarov očisteného o vplyv vývozu osobných automobilov bol rast omnoho nižší - v januári 2023 vzrástol o 4,5% a vo februári 2023 o menej ako 3%. Pokiaľ ide o vývoz osobných automobilov, zatiaľ čo v roku 2022 vzrástol o 11%, v januári i februári 2023 stúpil na medziročnej báze o vyše 30%. Vďaka tomu bol deficit obchodnej bilancie v januári 2023 zhruba o štvrtinu nižší ako v januári 2022, pričom vo februári 2023 dosiahla obchodná bilancia prebytok.

Odhad výkonnosti hospodárstva v roku 2023 je založený na predpoklade, že rast domáceho i vonkajšieho dopytu bude pokračovať aj v tomto roku. Zatiaľ čo rast vonkajšieho dopytu by sa mal oproti roku 2022 mierne zrýchliť, rast domáceho dopytu by sa mal naopak spomaliť. Rozhodujúci vplyv na spomalenie rastu domáceho dopytu by mal mať spotrebiteľský dopyt. V konečnom dôsledku by to malo znamenať, že spomaľovanie rastu agregátneho dopytu, ktoré začalo v roku 2022, by malo pokračovať aj v tomto roku. Útlm rastu výkonnosti hospodárstva by preto mal byť zaznamenaný aj v tomto roku.

Odhadujeme, že v prípade agregátneho dopytu sa rast spomalí z 2,4% v roku 2022 na 1,3% v roku 2023, pokiaľ ide o tvorbu reálneho HDP malo by v rovnakom čase ísť o spomalenie rastu z 1,7% na 1,0%. Odhadujeme, že sa mierne spomalí aj rast úhrnnej cenovej hladiny v hospodárstve, a to zo 7,6% v roku 2022 na 7,3% v roku 2023. Na základe týchto odhadov by sa tvorba HDP v bežných cenách v roku 2023 zvýšila o 8,4% a dosiahla 116,7 mld. €.

4 Záver

Odhad agregátneho dopytu, výkonnosti hospodárstva a rastu úhrnnej cenovej hladiny v slovenskej ekonomike v roku 2023 je potrebné vnímať v kontexte stále vysokej miery neistoty ohľadom ekonomického vývoja vo svete v tomto roku, ktorá je primárne dôsledkom vojny na Ukrajine.

5 Literatúra

ŠÚ SR (2023). Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR vo 4. štvrtroku 2022. Štatistický úrad Slovenskej republiky, Bratislava, marec 2023.